

گزارش اجمالی از برگزاری نهمین کنگرهٔ پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین (قاهره - مصر)

در پی مصوبهٔ مجمع عمومی سازمان ملل متحد دایر بر تشکیل کنگره‌های پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین، اولین کنگره در سال ۱۹۵۵ در ژنو برگزار گردید و تاکنون که متجاوز از چهل سال از این مصوبه می‌گذرد، به طور مرتب و هر پنج سال یکبار این کنگره برگزار گردیده است. کنگره نهم با اندکی تأخیر و جابجایی محل برگزاری از تونس به مصر در اردیبهشت ماه سال جاری (۲۹ آوریل تا ۸ می ۱۹۹۵) در مرکز بین‌المللی کنفرانس قاهره برگزار شد. هدف اصلی از برگزاری این کنگره جلب توجه و هماهنگی هر چه بیشتر کشورها و مجامع علمی جهان در خصوص پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین، تبادل تجربیات و اقدامات انجام شده از سوی کشورهای مناطق مختلف جهان پیرامون برخورد با پدیدهٔ جرم و مجرمیت، اتخاذ تصمیمات مشترک در سطح جهانی، نزدیک ساختن سیستم‌های حقوقی به یکدیگر در مواردی که اختلاف سیستم‌های حقوقی مانع از هماهنگی می‌شود، ایجاد زمینهٔ انعقاد معاهدات دویا چندجانبه برای همکاری بیشتر کشورها، انجام مبارزهٔ فراگیر با جرم که می‌رود صلح،

ثبات و امنیت بین‌المللی را به طور جدی به خطر اندازد و مبارزه با آن از توان یک کشور خاص خارج است و نهایتاً ایجاد حداقل معیارها و استانداردها برای عدالت کیفری بود. جز در سال ۱۹۸۰ که به علت مصادف بودن برگزاری کنگره هفتم با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی امکان شرکت در کنگره فراهم نشد، ایران در تمامی اجلاس‌های این کنگره حضور داشته است.

طبق بندهای ۳ تا ۶ دستور کار مقدماتی، چهار موضوع ذیل:

- ۱- همکاری بین‌المللی و کمک‌های فنی برای تقویت حاکمیت قانون، بهبود و ارتقاء برنامه پیشگیری از وقوع جرم و عدالت کیفری سازمان ملل متحد؛
- ۲- اقدام علیه جرائم ملی و فراملی اقتصادی و سازمان یافته و نقش حقوق جزا در حفاظت از محیط زیست، تجارب ملی و همکاری بین‌المللی؛
- ۳- عدالت کیفری و سیستم‌های پلیس: مدیریت و بهبود سازمان پلیس و سایر عوامل اجرای قانون، تعقیب، دادگاهها و سیستمهای اصلاحی، و نقش وکلاء؛
- ۴- استراتژیهای پیشگیری از وقوع جرم به ویژه در زمینه جرائم شهری و بزهکاری اطفال و جرائم خشونت بار من جمله مسأله قربانیان جرم و ارزیابی دیدگاههای جدید در دستور کار کنگره بود که حسب مورد در اجلاس عمومی و دو کمیته فرعی آن مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. در طول برگزاری کمیته‌ها شش کارگاه یک یا دو روزه نیز به بحث پیرامون موضوعات زیر اختصاص داشت:

- ۱- استرداد مجرمین و همکاری بین‌المللی: اجرای اصول استرداد در قوانین ملی؛
- ۲- رسانه‌های گروهی و پیشگیری از وقوع جرم؛
- ۳- سیاستهای متخذه در نواحی شهری و پیشگیری از وقوع جرم؛
- ۴- پیشگیری از جرائم خشونت بار؛
- ۵- حفاظت محیط زیست در سطوح ملی و بین‌المللی، توان و محدودیتهای عدالت کیفری؛
- ۶- همکاری و مساعدت بین‌المللی در مدیریت نظام عدالت کیفری: استفاده از کامپیوتر در مواردی چون اجرای عدالت کیفری، توسعه، تجزیه و تحلیل و نحوه استفاده از اطلاعات مربوط به عدالت کیفری.

یک روز از کار اجلاس عمومی نیز به بحث پیرامون فساد اداری اختصاص داشت. در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران عضو کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین سازمان ملل متحد است. این امر علاوه بر اهمیت جهانی کنگره تأکیدی بر حضور فعال تر هیأت اعزامی جمهوری اسلامی ایران داشت و بدین لحاظ بود که بر حسب دستور و تصویب ریاست محترم قوه قضائیه، دادستان محترم کل کشور، حضرت آیت الله مقتدائی، شخصاً در رأس هیأت قضائی بلند پایه‌ای در این کنگره شرکت کرد. هیأت اعزامی در جلسات کنگره و نشست‌های غیر رسمی‌ای که پیرامون پیش‌نویس قطعنامه‌ها برگزار گردید و نیز مذاکرات دو جانبه با پاره‌ای از هیأت‌ها نقش بسیار فعالی را بر عهده گرفته بود و علاوه بر آن مواضع جمهوری اسلامی ایران را طی چهار سخنرانی ایراد شده در اجلاس عمومی و کمیته‌های اول و دوم کنگره تبیین نمود. اولین سخنرانی توسط دادستان محترم کل کشور در اجلاس عمومی ایراد شد که پیرامون تمامی بندهای دستور کار اجلاس عمومی بود؛ در قسمتی از این سخنرانی آمده است:

«نزدیک به نیم قرن است که سازمان ملل متحد سعی و اهتمام خود را در تشکیل کنگره‌های پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین به کار برده و تاکنون نیز قطعنامه‌ها و مصوبات متعددی در این راستا به تصویب رسانیده است لکن متأسفانه تأثیر عملی آن کمتر مملوس بوده است. شاید علت عمده عدم موفقیت آن به کار نگرفتن درست و صحیح عوامل پیشگیرانه، عدم توجه به موانع واقعی موجود در سطح جهانی و ویژگی‌های کشورهای مختلف خصوصاً کشورهای در حال توسعه است. در این مدت به وجدان بشری، فطرت خدادادی و ضرورت تقویت آن به عنوان مهمترین عامل پیشگیرنده از جرم که در تمامی لحظات و احوال با شخص همراه است، کمتر توجه شده و نیز برای حل معضلات ناشی از ارتکاب جرائم در کلیه کشورها بدون عنایت کافی به شرایط و خصوصیات فرهنگی و عادات و رسوم آنها نسخه‌های مشابهی پیچیده شده که قهراً بلا اثر مانده است... برای نیل به موفقیت، بایستی علاوه بر توجه کامل به مسائل مذکور، به انسان به عنوان متکامل‌ترین مخلوق باریتعالی و امانت دار الهی بر روی زمین نظر افکنده شود و با تقویت اعتقادات دینی و مذهبی و هدایت وی به سوی نوع دوستی، اخلاق

اجتماعی و هم چنین اهتمام به رعایت اصول خانواده و تحکیم و تقویت مبانی آن به عنوان اولین محیط اجتماعی ای که شخصیت انسان در آن شکل می‌گیرد و متأسفانه روز به روز سست‌تر گردیده است، ارتکاب جرایم را به حداقل برسانیم. این اقدام خود می‌تواند زیر بنای اصلی پیشگیری از وقوع جرم در تمامی جوامع انسانی قرار گیرد.»

سه سخنرانی دیگر هیأت ایرانی پیرامون «خشونت علیه زنان و کودکان»، «فساد اداری» و «روشهای بهبود سیستم‌های عدالت کیفری» بود.

اجلاس عمومی در مدت برگزاری کنگره جمعاً هجده جلسه تشکیل داد و جلسات شانزدهم و هفدهم آن به بررسی و تصویب پیش‌نویس قطعنامه‌های پیشنهادی از سوی کشورها و نیز گزارشات کمیته‌های اول و دوم که در مباحثات و جلسات غیر رسمی مورد جرح و تعدیل قرار گرفته بود، اختصاص داشت.

در جلسه شانزدهم، پنج قطعنامه و هم چنین گزارش کمیته اول توسط کنگره و بدون رأی‌گیری (به طریق اجماع) تصویب شد که خلاصه جریان تصویب و مفاد قطعنامه‌ها و نیز گزارش کمیته اول به شرح ذیل می‌باشد:

I - به موجب متن تجدید نظر شده پیش‌نویس قطعنامه شماره A/CONF.169/L.6/Rev.2 در خصوص «توسعه موافقتنامه‌های مدل سازمان ملل متحد» که به وسیله استرالیا، کانادا و چند کشور دیگر تقدیم شد و به تصویب کنگره رسید، از کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم و عدالت کیفری درخواست شد تا به شرط موجود بودن منابع مالی کافی یک گروه کاری مرکب از افراد متخصص را به منظور بررسی توصیه‌های عملی برای توسعه بیشتر «معاهدات مدل» سازمان ملل متحد، مدلهای قانونگذاری در خصوص استرداد و سایر اشکال همکاری‌های مربوطه تشکیل دهد. هم چنین از این گروه کاری خواسته شده تا راهها و طرق مختلف افزایش تأثیر استرداد و مکانیزمهای مربوطه برای همکاری بین‌المللی در خصوص مسائل کیفری را، با بذل توجه کافی به حاکمیت قانون و حمایت از حقوق بشر، بررسی و پیشنهاد کند.

II - پیش‌نویس قطعنامه بعدی طی سند شماره A/CONF.169/L.18/Rev.1 توسط آرژانتین، ترکیه و اوگاندا تقدیم کنگره شد. شایان توضیح است که چارچوب اصلی این

قطعنامه سند پیشنهادی اوگاندا (به شماره A/CONF.169/L.10) بود که با پیش‌نویس تقدیمی ترکیه (به شماره A/CONF.169/L.13) و آرژانتین (به شماره A/CONF.169/L.3) متعاقب مباحثات غیر رسمی قبل از افتتاح کنگره پیرامون ماده ۲۸ آئین نامه کاری اجلاس و قبول یا عدم قبول قطعنامه‌هایی که دیرتر از موعد مقرر (چهار ماه قبل) تسلیم کمیسیون شده‌اند و نهایتاً پیشنهاد هیأت کانادائی و پیرو چهار روز مشورت‌های غیر رسمی که هیأت نمایندگی ایران به صورت فعال در آن شرکت داشت، در یکدیگر ادغام شدند. این قطعنامه مسائل متعددی را در بر می‌گیرد که اهم آنها عبارتند از:

الف - در زمینه جرائم اقتصادی و جرائم سازمان یافته:

- لزوم اقدام و مبارزه کشورها در خصوص جرائم ملی و فراملی سازمان یافته، تروریسم، قاچاق مواد مخدر و اسلحه، قاچاق مهاجرین، تطهیر پول و جلوگیری از نفوذ سازمانهای جنایتکار در نهادهای اقتصادی قانونی، گسترش همکاری‌های لازم جهت توسعه استرداد مجرمین با در نظر گرفتن حقوق متهم؛

- توصیه به کشورها جهت تأسیس واحدهای تحقیقاتی تخصصی در زمینه جرائم اقتصادی و مالی به منظور مشخص کردن شبکه‌های تجاری عمده تحت نفوذ سازمانهای جنایتکار فراملی، تصویب قوانین مربوطه و جرم قلمداد نمودن نگهداری و مالکیت عواید حاصل از جرم، همکاری به منظور معرفی اشکال جدید جرائم سازمان یافته و فراملی و نیز تروریسم، ارتباط بین آنها و هم چنین انعقاد معاهدات همکاری متقابل؛

- دعوت از کشورها به منظور همکاری در ارائه تدابیر خاص علیه فساد اداری، ارتشاء، سوء استفاده از قدرت، تصویب قوانین و مقررات لازم در باره مکانیزمهای کنترل فساد اداری، تقلب، اختلاس، تطهیر پول و نیز جرائمی که اغلب ارتباطی با یک حلقه زنجیر بزرگتر جرائم داشته و به صورت منفی بر اقتصاد مناطق تأثیر دارند، توسعه همکاری‌های حقوقی متقابل برای انجام تحقیقات جنائی فراملی از طریق مبادله ادله و سوابق، رابطین محلی، انجام تحقیقات و توقیف اموال و هم چنین دعوت از کمیسیون پیشگیری برای تأسیس یک سیستم مجهز جمع‌آوری اطلاعات و توزیع بین ارگانهای قانونگذاری کشورهای عضو توسط دبیر کل سازمان ملل متحد؛

- درخواست از کشورها جهت توسعه قوانین مربوط به ثبت شماره‌گذاری

اتومبیل‌های وارداتی‌ای که مشخص نیست از طریق قانونی از کشور مبداء خارج شده‌اند یا خیر و اتخاذ تدابیر مقتضی به منظور مقابله با تجارت غیر قانونی اتومبیل.

ب - در زمینه محیط زیست:

- دعوت از کشورها برای تصویب قوانین جزائی لازم به منظور حمایت از محیط زیست و گونه‌های حیوانی و گیاهی در معرض خطر و هم چنین حمایت از میراث فرهنگی با بررسی امکان تأسیس ارگانهای ویژه تحقیقاتی یا تعقیبی برای حمایت از محیط زیست.

ج - در زمینه پیشگیری از جرائم شهری، جرائم خشونت‌بار و جرائم اطفال:

- دعوت از دولت‌ها برای توسعه برنامه‌های آموزشی با هدف پائین آوردن سطح خشونت و بهبود مدیریت‌ها جهت پیشگیری از درگیری‌ها، انتخاب تدابیر پیشگیری از وقوع جرم در حومه شهرها که بر اثر مهاجرت‌ها ایجاد شده‌اند و نیز به کار بردن تمامی تلاش‌ها جهت اتخاذ تدابیر مؤثر علیه نژاد پرستی، بیگانه ترسی و عدم تحمل نژادی؛
- دعوت از دولت‌ها برای برخورد با مشکل جرائم شهری، توسعه پروژه‌های مربوط به بزهکاری اطفال با عنایت خاص به مشکل «بچه‌های خیابانی»، و تصویب قوانین مناسب برای عدالت کیفری در خصوص اطفال، و توسعه مؤثر استراتژی‌های کاهش سطح قربانی جرائم شدن و هم چنین گسترش اقدامات لازم جهت حمایت از قربانیان جرم؛
- توصیه به کشورها برای تأسیس ارگانهای محلی و منطقه‌ای به منظور پیشگیری از وقوع جرم و عدالت کیفری با مشارکت فعال جامعه و اختصاص منابع و امکانات کافی به این ارگانها.

د - در زمینه همکاری بین‌المللی:

- درخواست از کشورها به منظور توسعه تلاش‌ها برای استحکام همکاری در زمینه مقابله با جرائم واتخاذ مکانیزم‌ها، برنامه‌ها و سیاست‌های منطقه‌ای؛
- دعوت از کشورها به منظور ارتقاء طراحی سیاستهای لازم از طریق همکاری گسترده‌تر در خصوص جرائم سازمان یافته، تروریسم، خشونت شهری، قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه، قاچاق اطفال و جرائم اقتصادی؛
- دعوت از کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم برای عملیات حفظ صلح من جمله

اصلاح سیستم‌های عدالت کیفری به عنوان ابزار تقویت کننده حاکمیت قانون؛
- دعوت از کشورها جهت حصول اطمینان از استقلال و بی طرفی قوه قضائیه و
عملکرد صحیح نهادهای حقوقی و تعقیبی و نیز تقویت نهاد دادستانی و بهبود سیستم
تعلیم کادر زندان؛

- دعوت از کشورهای توسعه یافته برای تدارک و ادامه کمکهای فنی به نیروهای
انتظامی کشورهای در حال توسعه و بهبود پروژه‌های همکاری فنی در اصلاح حقوق
جزا و مدرنیزه کردن سیستم عدالت کیفری از طریق کاربرد کامپیوتر و آموزش کادر.

III- پیش نویس قطعنامه بعدی مطروحه سند A/CONF.169/L.2/Rev.2 در خصوص
«اسناد بین‌المللی از قبیل معاهدات علیه جرائم سازمان یافته فراملی» بود که از سوی
آرژانتین و چند کشور دیگر به کنگره تسلیم شده بود. به موجب این قطعنامه از کمیسیون
پیشگیری از وقوع جرم و عدالت کیفری خواسته شده است تا نظرات دولتها را راجع به
این که چه نوعی از اسناد جدید بین‌المللی، از قبیل کنوانسیون‌ها، ممکن است برای
برخورد با جرائم سازمان یافته فراملی مورد نیاز باشد و چه مواردی می‌بایستی در این
اسناد گنجانیده شود، جمع‌آوری نماید و هم چنین خواسته شده تا مشکلات و خطرات
ناشی از جرائم سازمان یافته، همکاری بین‌المللی در سطوح تحقیقی، تعقیبی و قضائی و
کنترل تطهیر پول مد نظر قرار گیرد.

IV- پیش نویس قطعنامه «ارتباطات بین جرائم تروریستی و جرائم سازمان یافته
فراملی» سند شماره A/CONF.169/L.12 Rev.1 که ابتدا دولت مصر طی (سند شماره
A/CONF.169/L.12) آن را پیشنهاد کرد و سپس با ادغام پیش نویس قطعنامه پیشنهادی
ترکیه (سند شماره A/CONF.169/L.14) به صورت سند تجدید نظر شده فوق مطرح
شد. به موجب این قطعنامه:

- از دولتها دعوت شده است تا اطلاعات فنی و تجارب خود را در زمینه مبارزه با
استفاده از عواید ناشی از جرم جهت تأمین مالی تروریسم با یکدیگر مبادله کند؛
- جرائم سازمان یافته و نیز تروریسم در تمامی اشکال خود محکوم و از آن به عنوان
پدیده‌ای با هدف انهدام حقوق بشر، تهدید کننده تمامیت ارضی کشورها، زیر پا گذارنده
ثبات دولتهای قانونی و مضر به توسعه اقتصادی و اجتماعی نام برده شده است؛

- از کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم خواسته شد تا اطلاعات لازم در خصوص ارتباطات بین تروریسم و جرائم سازمان یافته فراملی را جمع آوری و دستیابی کشورها به این اطلاعات را تسهیل نماید.

- از کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم دعوت شد یک گروه کاری را مأمور نماید تا در خصوص پیش نویس طرح مبارزه با جرائم فراملی سازمان یافته با عنایت خاص به خطرات آن و ارتباطات آن با تروریسم بررسی های لازم را معمول دارد.

- شایان ذکر است متن پیشنهادی فوق بحثهای غیر رسمی فراوانی را بین کشورهای شرکت کننده برانگیخت و پاره ای از کشورها، از جمله جمهوری اسلامی ایران معتقد بودند، اولاً بایستی تمایزی کاملاً مشخص بین جرائم تروریستی و مبارزات مردم برای آزادی خویش از زیر سلطه و اشغال بیگانه قائل شد و ثانیاً به موجب قطعنامه های مصوب کنگره هشتم و جهت جلوگیری از هرگونه سوء استفاده بایستی تعریفی جامع از تروریسم ارائه شود. دولت مصر که از حمایت بی دریغ پاره ای از کشورهای غربی برخوردار بود با هرگونه اصلاح متن پیشنهادی مخالفت کرد و هیأت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران طی سند A/CONF.169/L.21 نقطه نظرات خود را پیرامون متن پیشنهادی رسماً اعلام نمود و نهایتاً به هنگام تصویب قطعنامه ضمن پیوستن به اجماع و اعلام تحفظ نسبت به قطعنامه تصویبی و تقاضای ثبت نظریات خود در اسناد کنگره مجدداً بر این نکته پافشاری کرد: «با عنایت به این واقعیت که استثمار و اشغال سرزمین سایر ملل خود محرک و عامل مهمی در رشد میزان جرایم بوده و زمینه مناسبی برای رشد و گسترش جرایم ملی و فراملی فراهم می آورد، دفاع مشروع از استقلال و حاکمیت حق لاینفک و شناخته شده ملت ها می باشد و نبایستی در قالب فعالیت های تروریستی تعریف و قلمداد شود.» چند کشور دیگر نیز نسبت به این قطعنامه حق تحفظ خود را اعلام کردند.

V- در گزارش کمیته اول که طی سند شماره A/CONF.169/L.24 and Add.1 توسط گزارشگر کمیته تسلیم کنگره شد آورده شده:

- شرکت کنندگان توافق دارند که مسائل پلیس جدید نه فقط مربوط به نیروهای انتظامی و مسائل امنیتی است بلکه هم چنین مربوط به روشهای متنوع حل برخوردهای

اجتماعی است. سیاست‌های کلی جامعه به عنوان یک استراتژی کلیدی بایست قابل محاسبه تر کردن اقدامات پلیس و رشد بیشتر دخالت عموم را مد نظر قرار دهد و لازم است بر همکاری فنی در خصوص نیروهای انتظامی به عنوان یک ابزار مهم توسعه مؤثر همکاری سیستمهای انتظامی تأکید شود؛

- شرکت کنندگان بر تسهیل روند جاری تحقیقات برون مرزی و به کارگیری طرق جدید تحقیقاتی و نیز تعقیب صحیح و به موقع دعاوی و احترام به این اصل که دعوی صرفاً وقتی بایستی تعقیب شود که دلایل کافی وجود داشته باشد، تأکید نمودند؛
- توصیه در مورد تأسیس انجمن بین‌المللی قضاوت و کادر تعقیب؛

- تأکید بر این که مشکلات ناشی از تراکم کار در دادگاهها و تأخیر در رسیدگی یکی از مشکلات عمده عدالت کیفری است و قوه قضائیه بایستی قوه‌ای مستقل باشد؛

- شرایط سخت زندان و هزینه بالای آن و نیز کادر زندان از نگرانی‌های عمده شرکت کنندگان است. از سازمان ملل درخواست شد تا نسبت به اعطای کمک برای بهبود شرایط زندان و اقدامات تأمینی و تربیتی که اغلب به هنگام کسری یا قطع بودجه ملی قربانی شده (و به دست فراموشی سپرده می‌شود)، اقدام نماید.

- تجارب ملی در خصوص مجازات‌های غیر از حبس و نیز مراقبت‌ها و بازرسی‌های الکترونیکی از محکومینی که در منزل خود دروان محکومیتشان را طی می‌کنند، نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

- لازم است تمامی عملکرد سیستم عدالت کیفری به نحو علنی باشد تا بدین وسیله اعتماد عمومی جلب شود. اگر مردم حس کنند که کادر عدالت کیفری به نحو مؤثری وظایف خویش را انجام نمی‌دهند، بیشتر مایل خواهند شد تا بر اقدامات ماوراء قانون (غیر قانونی) جهت تأمین امنیت خویش تکیه نمایند.

کمیته اول در گزارش خود به کنگره توصیه کرد تا پیش نویس قطعنامه‌های ذیل را تصویب کند.

الف - پیش نویس قطعنامه A/CONF.169/L.4/Rev.2 پیشنهادی توسط آرژانتین و سایرین تحت عنوان «اجرای حداقل قواعد استاندارد برای اصلاح زندانیان» که به موجب آن کنگره از کشورهای عضو دعوت می‌نماید تا شفافیت (علنی بودن) در

سیستم‌های زندان را از طریق کنترل این سیستم‌ها به وسیله ارگانهای مستقل از قبیل نظارت قضائی، کنترل پارلمانی و غیره ارتقاء بخشند. هم چنین کنگره از کشورها دعوت می‌نماید تا در اسرع وقت به پرسشنامه‌های «قواعد حداقل استاندارد» پاسخ دهند.

ب- پیش نویس قطعنامه A/CONF.169/L.9 Rev.1 پیشنهادی از سوی لهستان تحت عنوان «مدیریت عدالت کیفری و بازرسی کار کارمندان بخش‌های عمومی» که به موجب آن کنگره از کشورها و سازمانها می‌خواهد تا با به کارگیری کارشناسان و امکانات لازم، از جمله اعضای فعال شبکه اطلاعاتی عدالت کیفری ملل متحد شوند.

- از کشورهای توسعه یافته درخواست شده است تا مشارکت کشورهای در حال توسعه و در حال گذار در جمع آوری اطلاعات را از طریق کمک به آنان در بررسی اطلاعات مورد نیاز عملکرد سیستم کیفریشان، و ایجاد امکان بازرسی این سیستم‌ها و تأمین مالی تربیت کادر عدالت کیفری افزایش دهند؛

- هم چنین از کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم و عدالت کیفری خواسته شده است تا امکان تأسیس یک گروه کارشناسی ویژه را در خصوص کامپیوتری کردن نظام عدالت کیفری و ارائه رهنمودهای لازم در مورد پروژه‌های همکاری فنی مورد بررسی قرار دهند.

در جلسه هفدهم کنگره موضوعات ذیل مطرح شد:

I- گزارش کمیته دوم در خصوص جرائم شهری و اطفال (سند شماره A/CONF.169/L.25and Add.1) منعکس کننده بحثهای انجام شده در خصوص استراتژیهای پیشگیری از وقوع جرم به ویژه در زمینه جرائم مناطق شهری جرائم، اطفال و جرائم خشونت‌بار و من جمله مسائل راجع به قربانیان جرم است و در آن آمده است:

- گسترش سریع شهرنشینی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، یکی از عوامل تشدید مشکل این نوع جرائم در شهرها است. تجمع مردم محروم در پاره‌ای نقاط مشخص شهرها، بدون وسیله کافی امرار معاش یا حمایت جامعه منجر به بی‌ثباتی می‌شود. مهاجرت‌ها در مقیاس وسیع یکی از عوامل منجر به بی‌ثباتی است و مهاجران در معرض خطر ارتکاب جرم و یا قربانی جرم شدن قرار دارند؛

- راجع به تعداد زیاد قربانیان جرائم ارتکابی به وسیله اسلحه گرم ابراز نگرانی شد.

برخی از هیأت‌ها اعتقاد داشتند که کنترل اسلحه گرم، که به طور مکرر در ارتکاب جرمی چون قتل عمد و سرقت مسلحانه به کار می‌رود، ضروری است. همکاری بین‌المللی به خصوص دربارهٔ گروه‌های جنایتکار در قاچاق اسلحه یک امر اجتناب ناپذیر به نظر می‌رسد. توصیه می‌شود که کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین موضوع تدوین مقررات اسلحه‌های گرم را در نظر و مورد بررسی قرار دهد؛

- توان بالقوهٔ «پروژه‌های متکی بر جامعه» جهت پیشگیری از وقوع جرم مورد تأکید قرار گرفت و از گروه‌های مراقبت مرکب از «همسایگان»، «گروه‌های میانجی» (داور) و سایر سازمانهای متکی بر توده‌های مردمی به عنوان کسانی که می‌توانند نقش اصلی و فعالی در پیشگیری از وقوع جرائم داشته باشند، نام برده شد. روش «اتکا به جامعه و مردم» نیز به عنوان یکی از اصول حاکم بر ادارهٔ جامعه و کاهش دهندهٔ مشکل نیروهای انتظامی که نهایتاً منجر به نزدیکی مردم و پلیس به یکدیگر می‌شود، مورد تأیید شرکت کنندگان قرار گرفت؛

- الغاء خشونت علیه زنان که در تمامی طیف‌های اقتصادی (گروه‌های اجتماعی مرفه، فقیر یا غیره) و صرف نظر از سن، فرهنگ یا مذهب صورت می‌گیرد، مورد تأکید خاص کمیته و شرکت کنندگان قرار گرفت.

کمیتهٔ دوم پیشنهاد کرد تا پیش‌نویس سه قطعنامه به شرح ذیل در زمینهٔ سوء استفاده از اطفال، خشونت علیه زنان و کنترل اسلحهٔ گرم مورد تصویب کنگره قرار گیرد:

۱- پیش‌نویس قطعنامهٔ «اطفال به عنوان قربانیان و مرتکبین جرم» (سند شمارهٔ A/CONF.169/L.19/Rev.1) پیشنهادی از سوی اتریش، بلغارستان و چند کشور دیگر که متضمن نکات ذیل است:

- درخواست از تمامی کشورها برای اتخاذ تدابیر لازم به منظور الغای تمامی اشکال خشونت علیه اطفال، من جمله خشونت‌های اعمالی در خانواده؛

- درخواست از تمامی کشورها برای اتخاذ تدابیری به منظور ممنوع کردن اعمال سنتی مضر به سلامتی اطفال از قبیل ختنه کردن دختران و ممنوع ساختن استفاده از اطفال در تهیهٔ صور قبیحه؛

- درخواست از کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم سازمان ملل متحد به منظور نظار

خواهی از کشورها در باره انعقاد کنوانسیون در خصوص جلوگیری از قاچاق غیر قانونی کودکان و نیز درخواست از دبیر کل سازمان ملل متحد جهت ارتقاء یک «برنامه اقدام» در خصوص بهبود و توسعه اسناد، استانداردها و معیارهای سازمان ملل متحد در باره اطفال؛ دعوت از کشورها به حصول اطمینان از این که کادر عدالت کیفری آنان این امکان را فراهم می آورد که اطفال بزهکار مسئولیت اعمال خود را قبول کرده و بر طبق حقوق داخلی خود، بتوانند در جریان دادرسی، از مرحله تحقیقاتی تا محاکمه و مرحله بعد از آن از شنیدن تا دادن اطلاعات راجع به وضعیت خود، مشارکت داشته باشند و نهایتاً این امر که محروم نمودن اطفال از آزادی (محکومیت به تحمل حبس) بایستی به عنوان آخرین راه و برای کوتاهترین مدت ممکن مورد استفاده قرار گیرد؛

- اتخاذ تدابیر مقتضی از سوی کشورها جهت حمایت از اطفال در برابر خشونت‌ها در درگیری‌های مسلحانه و حصول اطمینان از این که اطفال در معرض خشونت امکان دسترسی به موقع و مطمئن به سازمانهای بشر دوستانه را دارند.

- اتخاذ تدابیری به منظور ممنوع ساختن استثمار جنسی کودکان و اتخاذ ضمانت‌های اجرایی بر ضد مرتکبین خشونت علیه اطفال و نیز تدابیری جهت انجام تحقیقات در خصوص روند دادرسی راجع به اعمال خشونت بر علیه کودکان؛

- حصول اطمینان کشورها از این امر که کودکان در معرض خشونت به خدمات حمایتی ای چون کمک‌های مالی، مشورتی و سرویس‌های اجتماعی دسترسی دارند. هم چنین امکان توسعه «مداخله زودرس و برنامه‌های اصلاحی» برای مرتکبین و قربانیان تمامی اشکال خشونت به منظور پایان دادن به رفتارهای سوء و جلوگیری از انتقال این رفتار از نسلی به نسل دیگر از سوی کشورها بررسی شود.

۲- پیش‌نویس قطعنامه «الغاء خشونت علیه زنان» (سند شماره A/CONF.169/L.7/Rev.1) که از سوی آرژانتین، استرالیا، اتریش و چندین کشور دیگر پیشنهاد شد و متضمن نکات ذیل است:

- درخواست از کشورها به منظور تصویب قوانینی علیه اعمال خشونت آمیزی که ممکن است زنان را قربانی کند و نیز ضمانت‌های اجرایی علیه تجاوز به عنف، سوء استفاده جنسی و تمامی اقدامات مضر علیه زنان من جمله ختنه زنان؛

استفاده جنسی و تمامی اقدامات مضر علیه زنان من جمله ختنه زنان؛
 - دعوت کشورها به تصویب تدابیر قانونی علیه هراس، ارباب یا تهدید علیه زنان و خانواده آنان و هم چنین جلوگیری از تهیه و نگهداری اسلحه گرم در منازل؛
 - دعوت از کشورها برای توسعه برنامه‌ها و سرویس‌های خاص به منظور در نظر گرفتن وضعیت زنان قربانی جرم در مراحل پیش از محاکمه و در طول آن؛
 - دعوت کشورها به ارائه سرویس‌های لازم حقوقی، منازل امن، پناهگاهها، بازگرداندن به خانه، مراقبت از اطفال و کمک مالی برای زنانی که در معرض خشونت قرار دارند؛

- دعوت کشورها به انجام اقدامات خاص با توجه به این که زنان در برابر جرائم خشونت بار چون قتل، شکنجه، تجاوز سیستماتیک و بردگی جنسی در درگیری‌های مسلحانه بیشتر آسیب پذیراند. و نیز حصول اطمینان کشورها از این که زنانی که در درگیری مسلحانه در معرض خشونت قرار دارند، به موقع به کمک سازمانهای بشر دوستانه دسترسی دارند و مجازات‌های مقتضی بر علیه مرتکبین این جرائم اعمال می‌شود؛

- تشویق کشورها به جمع‌آوری اطلاعات و آمار در خصوص تمامی اشکال خشونت علیه زنان و نیز تحقیقات در خصوص علت چنین خشونت‌هایی من جمله امکان وجود ارتباط بین صور قبیحه و خشونت علیه زنان؛

- درخواست از کشورها جهت دعوت رسانه‌های گروهی به توسعه تدابیری چون معیارهای اخلاقی و خودکنترلی (خود سانسوری) در خصوص خشونت به منظور کمک به الغای خشونت علیه زنان و مذموم شمردن ارزشهای مشوق خشونت.

۳- پیش‌نویس قطعنامه «کنترل اسلحه گرم به منظور پیشگیری از وقوع جرم و امنیت اجتماعی» (سند شماره A/CONF.169/L.8/Rev.2) که از سوی ژاپن و چندین کشور دیگر پیشنهاد شد و بعداً جمهوری اسلامی ایران نیز به عنوان حامی به این جمع پیوست، متضمن نکات ذیل است:

- درخواست کنگره از کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم جهت بررسی فوری تدابیری در راستای قانونمند ساختن استفاده از اسلحه گرم و نیز پیشگیری از قاچاق اسلحه به

منظور جلوگیری از استفاده از آن در فعالیت‌های جنایتکارانه؛

- توصیه به کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم جهت درخواست از دبیر کل سازمان ملل متحد برای ایجاد همکاری نزدیک با کشورها و سازمانهای بین دولتی فعال در زمینه قانونمند کردن اسلحه گرم از طریق مبادله مرتب اطلاعات در خصوص پرونده‌های جنایی، حوادث و خودکشی‌هایی که اسلحه گرم در آن دخالت دارد، کنترل اسلحه گرم توسط نیروهای انتظامی، و بررسی وضعیت قاچاق فراملی اسلحه گرم، قانونگذاری ملی درباره اسلحه گرم و مقررات مربوط به آن در سطوح منطقه‌ای و بین منطقه‌ای؛

- انجام مطالعات و تحقیقات جهت قانونمند ساختن استفاده از اسلحه گرم؛

- دعوت کشورها به اتخاذ تدابیری علیه قاچاق اسلحه گرم از طریق همکاری‌های متقابل، مبادله اطلاعات و هماهنگی بین اقدامات نیروهای انتظامی؛
قطعنامه‌های فوق‌الذکر پس از پاره‌ای مذاکرات و اصلاح برخی عبارات و نیز پیوستن پاره‌ای کشورها به عنوان حامی به آن به تصویب رسید.

II- گزارش نهائی کنگره از سوی گزارشگر حوزه آتیلو آوارز (آرژانتین) طی سند A/CONF.169/L.20 and Add 1,2 and 3 ارائه شد و اصلاحات شفاهی نیز در آن به عمل آمد.

نماینده عراق در مورد این گزارش متذکر شد که در بند مربوط به جرائم تروریستی باید بین جرائم تروریستی و دفاع مشروع و اقدامات علیه تجاوز خارجی تمایز قائل شد. نماینده سوریه نیز از این نظریه حمایت کرد.

III- پیش نویس قطعنامه‌ای که از سوی ترکیه طی سند شماره A/CONF.169/L.29 دایر بر تشکر و تقدیر از کشور مصر جهت ایجاد تسهیلات برگزاری کنگره نهم تقدیم شده بود با اصلاحاتی به تصویب رسید. این قطعنامه در ضمن در برگیرنده مفاد پیش نویس قطعنامه پیشنهادی مصر (سند شماره A/CONF.169/L.15) دایر بر «تأسیس یک مرکز منطقه‌ای برای آموزش و تحقیق در خصوص پیشگیری از وقوع جرم و عدالت کیفری برای کشورهای حوزه مدیترانه» بود که قبلاً از سوی مصر پس گرفته شده بود.

IV- با توجه به تصویب پیش نویس قطعنامه A/CONF.169/L.7 پیشنهادی از سوی کانادا، پیش نویس قطعنامه A/CONF.169/L.16 پیشنهادی از سوی ترکیه تحت عنوان

«خشونت علیه زنان» پس گرفته شد.

V- با توجه به تصویب قطعنامه A/CONF.169/L.19/Rev.1 به شرح مذکور پیش نویس قطعنامه‌های A/CONF.169/L.5/Rev.2 پیشنهادی از سوی استرالیا تحت عنوان «اعمال استانداردها و معیارهای سازمان ملل متحد در خصوص عدالت برای اطفال» و A/CONF.169/C.2/L.11 پیشنهادی از سوی بلژیک تحت عنوان «الغای خشونت علیه اطفال» پس گرفته شد.

VI- پس از تذکرات چند کشور از جمله افریقای جنوبی و انگلیس گزارش کمیته دو در خصوص کارگاه برگزار شده درباره وسایل ارتباط جمعی و پیشگیری از وقوع جرم طی سند شماره A/CONF.169/C.2/L.1 با اصلاحاتی به تصویب رسید.

V- با توجه به اظهارات نمایندگان چند کشور و انجام اصلاحات شفاهی گزارش کمیته دو در خصوص کارگاه برگزار شده درباره سیاست‌های شهری و پیشگیری از وقوع جرم طی سند شماره A/CONF.169/C.2/L.2/ L.1 به تصویب رسید.

۸- گزارش تقدیمی کمیته دو در خصوص کارگاه برگزار شده درباره پیشگیری از جرائم خشونت بار طی سند شماره A/CONF.169/C.2/L.3 پس از انجام اصلاحاتی به تصویب رسید.

در پایان شایان توضیح است که قطعنامه‌های مصوب کنگره نهم در چهارمین اجلاس کمیسیون پیشگیری از وقوع جرم و عدالت کیفری منعقد شده از نهم لغایت نوزدهم خرداد ماه ۱۳۷۴ مطرح گردید و پس از بحث نمایندگان کشورها با اصلاحات اندکی جهت ارائه به شورای اقتصادی اجتماعی ملل متحد (اکوسوک) به تصویب رسید. در صورتی که اکوسوک نیز با مفاد این قطعنامه‌ها موافقت نماید جهت طرح و تصویب نهایی به مجمع عمومی سالیانه سازمان ملل متحد تقدیم خواهد گردید.

عباسعلی رحیمی اصفهانی